

Finanční arbitř

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x
e-mail: arbitr@finarbitr.cz
www.finarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/30217/2017
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/ZP/494/2016

N á l e z

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 19. 4. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh ■, zastoupeného na základě plné moci ze dne 18. 12. 2015 Mgr. Janem Dáňou, advokátem, ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 113 04 Praha 1, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, spisová značka B 1464 (dále jen „Instituce“), vedeném podle zákona o finančním arbitrovi a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 1. 8. 2011 a zaplacení částky ve výši 115.047 Kč s příslušenstvím, takto:

Návrh se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy z důvodu, že ji uzavřel v omylu, vyvolaném Institucí a pojišťovacím zprostředkovatelem, pro rozpor se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy, a vrácení zaplaceného pojistného poníženého o rezervu pojistného vyplacenou po ukončení pojistné smlouvy se zákonným úrokem z prodlení z titulu bezdůvodného obohacení nebo náhrady škody.

Finanční arbitř zjistil, že dne 1. 8. 2011 uzavřel Navrhovatel s Institucí pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako Životní pojištění PROFÍ Invest, s počátkem pojištění dne 10. 8. 2011 a pojistnou dobou 30 let, ročním pojistným ve výši 98.720 Kč, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití, s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“). Navrhovatel s Institucí ukončili Pojistnou smlouvu dohodou ke dni 16. 3. 2013 s převodem rezervy pojistného ve výši 78.520 Kč na smlouvu č. ■.

Pojistná smlouva je smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 a násl. zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších

předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel v předmětném smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Navrhovatel je spotřebitelem a může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistné smlouvy i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při nabízení a poskytování životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

4. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že Pojistnou smlouvu uzavřel s Institucí prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele, společnosti OVB Allfinanz, a.s., IČO 48040410 (dále jen „Zprostředkovatel“), konkrétně prostřednictvím podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele ■ (dále jako „Podřízený pojišťovací zprostředkovatel“).

Navrhovatel tvrdí, že Pojistná smlouva zanikla dne 15. 3. 2013, kdy prostřednictvím pojišťovací zprostředkovatelky ■ uzavřel s Institucí novou pojistnou smlouvu č. ■, na kterou byla převedena rezerva pojistného z ukončené Pojistné smlouvy ve výši 78.520 Kč. Ukončení Pojistné smlouvy a uzavření nové pojistné smlouvy Navrhovatel vysvětluje tím, že mu pojišťovací zprostředkovatelka tvrdila, že Pojistná smlouva je pro něj nevýhodná a finančně ztrátová.

Navrhovatel tvrdí, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel prezentoval Pojistnou smlouvu jako spoření s vyšším zhodnocením, než jaké nabízejí jiné bankovní produkty, a s možností předčasného ukončení a výběru zhodnocených finančních prostředků. Navrhovatel tvrdí, že při sjednání Pojistné smlouvy nebyl seznámen s poplatkovou strukturou ani s investičním rizikem, které v případě investičního životního pojištění Navrhovatel nese. Navrhovatel tvrdí, že kdyby byl řádně obeznámen zejména s nákladovou složkou pojistného, nikdy by Pojistnou smlouvu neuzavřel. Navrhovatel tvrdí, že i když pro Instituci pracoval v době uzavření Pojistné smlouvy jako tzv. tipař, tj. osoba shánějící klienty, neznal produkty Instituce, byl průměrným spotřebitelem a při sjednávání Pojistné smlouvy se spoléhal na Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele. Navrhovatel se dovolává relativní neplatnosti Pojistné smlouvy z důvodu, že ji uzavřel v omylu o charakteru a nákladovosti produktu vyvolaném Zprostředkovatelem, resp. Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem, a Institucí ve smyslu § 49a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).

Navrhovatel argumentuje, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná pro rozpor se zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon

o ochraně spotřebitele“), jelikož Podřízený pojišťovací zprostředkovatel nejednal s odbornou péčí a při uzavření Pojistné smlouvy použil nekalé a klamavé obchodní praktiky spočívající v nesdělení úplných a pravdivých informací o sjednávaném produktu.

Navrhovatel argumentuje, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná pro nedostatek způsobilosti Instituce k uzavření takové smlouvy ve smyslu § 38 odst. 1 občanského zákoníku, protože v situacích, kdy Instituce vyplácí oprávněné osobě podle pojistných podmínek pouze kapitálovou hodnotu pojištění, nepřebírá Instituce žádné pojistné riziko a nevykonává tak pojišťovací činnost, což odporuje zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojišťovnictví“), a zákonu o pojistné smlouvě. Navrhovatel současně dovozuje absenci přenesení a převzetí pojistného rizika i z poměru pojistné částky pro případ smrti, ročního pojistného a pojistné doby.

Navrhovatel namítá absolutní neplatnost Pojistné smlouvy z důvodu její neurčitosti ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku, protože z Pojistné smlouvy ani z pojistných podmínek nelze zjistit, jakým způsobem je pojistné rozloženo na složku nákladovou, rizikovou a investiční, a Navrhovatel tak není schopen dovodit rozsah pojistného plnění. Navrhovatel argumentuje, že smluvní podmínky neobsahují žádné informace o konkrétních poplatcích, jejich výši a době, po kterou jsou Navrhovateli účtovány, ačkoli zásadním způsobem ovlivňují kapitálovou hodnotu pojištění. Navrhovatel v otázce sjednání poplatků ve smluvní dokumentaci odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. I. ÚS 1845/11, a na nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2000, sp. zn. 22 Cdo 61/99, a ze dne 31. 7. 1996, sp. zn. 3 Cdo 227/96.

Navrhovatel současně tvrdí, že Instituce porušila povinnost odborné péče stanovenou v § 6 odst. 1 zákona o pojišťovnictví a § 5 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), a Navrhovateli tak vznikla škoda ve výši rozdílu mezi zaplaceným pojistným a vyplaceným odkupným, Navrhovatel odkazuje na dohledový benchmark České národní banky č. 3/2012.

Navrhovatel se domáhá vyslovení neplatnosti Pojistné smlouvy a požaduje po Instituci vyplacení částky ve výši 115.047 Kč se zákonným úrokem z prodlení (od uhrazeného pojistného ve výši 193.567 Kč Navrhovatel odečetl rezervu pojistného ve výši 78.520 Kč, kterou mu Instituce vyplatila při ukončení Pojistné smlouvy, resp. převedla na novou pojistnou smlouvu), ať už z titulu bezdůvodného obohacení či náhrady škody. V případě, že finanční arbitr neshledá Pojistnou smlouvu neplatnou, domáhá se Navrhovatel vyplacení požadované částky jako dlužného odkupného. V případě, že finanční arbitr nepřizná Navrhovateli finanční plnění, požaduje Navrhovatel, aby finanční arbitr určil, že je Pojistná smlouva neplatná podle § 142 odst. 1 správního řádu, aby se mohl následně domáhat částky odpovídající rozdílu mezi zaplaceným pojistným a vyplaceným odkupným jako škody vzniklé pro neplatnost právního úkonu podle § 42 občanského zákoníku. Navrhovatel dále argumentuje tím, že v případě neplatnosti Pojistné smlouvy je nucen podat dodatečná přiznání k dani z příjmů fyzických osob zpětně od počátku, kdy začal platby na investiční životní pojištění jako odčitatelnou položku od základu daně uplatňovat. Navrhovatel tvrdí, že při podání dodatečných přiznání k dani z příjmů se vystavuje riziku, že mu správce daně vyměří úroky z prodlení nebo jiné sankce, které by následně Navrhovatel nárokoval z titulu náhrady škody v souvislosti s neplatností Pojistné smlouvy.

Navrhovatel odmítá, že jeho nárok je promlčen. Navrhovatel argumentuje, že jen ke konkrétnímu zjištěnému nároku může být vysloveno, že námitka promlčení je uplatněna

důvodně. Navrhovatel odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, a dále na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009. Navrhovatel dovozuje, že i z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, vyplývá, že nárok je nutné posoudit avšak s ohledem na hospodárnost řízení primárně z pohledu jeho promlčení.

Navrhovatel argumentuje, že na jeho případ se má použít desetiletá objektivní promlčecí lhůta v souladu s § 107 odst. 2 občanského zákoníku nebo § 106 odst. 2 občanského zákoníku. Navrhovatel tvrdí, že Instituce úmyslně informace o poplatcích neuváděla ve smluvní dokumentaci ani na internetových stránkách či obchodních místech a odkazuje na propagační materiál Instituce Profi Info z června 2010. Navrhovatel tvrdí, že Instituce si musela být při uzavírání Pojistné smlouvy vědoma skutečnosti, že smlouva neobsahuje podstatné náležitosti a jejím předmětem není pojištění, i přesto takovou smlouvu uzavřela. Navrhovatel argumentuje, že Instituce je vybavena odborným aparátem, svoji činnost má vykonávat s odbornou péčí, Navrhovatel dovozuje, že Instituce tak jednala minimálně v úmyslu nepřímém.

K otázce stanovení počátku subjektivní promlčecí lhůty Navrhovatel tvrdí, že v průběhu trvání Pojistné smlouvy neměl žádné pochybnosti o její platnosti. Podezření na neplatnost nepojal ani při ukončení Pojistné smlouvy. Navrhovatel argumentuje, že pouze ze sdělení Instituce o výši odkupného nelze dovozovat jeho vědomí o neplatnosti Pojistné smlouvy ani o tom, kdo se na jeho úkor obohatil. Navrhovatel tvrdí, že o možné neplatnosti Pojistné smlouvy se dozvěděl až na základě právní analýzy, která byla vyhotovena 10. 1. 2016 a kterou nechal provést poté, co mu Instituce na jeho žádost poskytla požadované údaje přípisem ze dne 9. 12. 2015.

Navrhovatel argumentuje, že odkupné je plněním z pojištění ve smyslu § 8 zákona o pojistné smlouvě, které se promlčuje ve zvláštní desetileté lhůtě a odkazuje na znění § 4 odst. 1 písm. l) bod 4. zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“), a zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců č. 307/13.10.10 a č. 373/11.07.12.

Navrhovatel současně argumentuje, že by měla být vznesená námitka promlčení odmítnuta pro rozpor s dobrými mravy, protože Instituce ve spolupráci se Zprostředkovatelem vytvořila účelový obchodní model distribuce produktu PROFI Invest, když jej prezentovala jako spoření bez poplatkové struktury, který ve svém důsledku znamenal významný nárůst tržního podílu Instituce v segmentu investičního životního pojištění. Navrhovatel k výše uvedenému předkládá tabulku vývoje segmentu investičního životního pojištění převzatou od České asociace pojišťoven za období let 2006 až 2012 a odkazuje na rozhodnutí České národní banky ze dne 2. 11. 2015, č.j. 2015/119832/570, o udělení sankce Zprostředkovateli za užívání nekalých obchodních praktik.

Navrhovatel dovozuje, že jsou v jeho případě naplněny podmínky pro odepření účinků promlčení uvedené v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000. Navrhovatel argumentuje, že neplatnost Pojistné smlouvy zavinila pouze Instituce, která měla jednat s odbornou péčí, přesto sjednala smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost. Navrhovatel současně tvrdí, že promlčení nároku by pro něj představovalo závažné sociální důsledky. Navrhovatel dále argumentuje, že přípuštění námitky promlčení by znamenalo poskytnutí soudní ochrany Instituci, která systematicky poškozují práva svých klientů a odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 199/11. Navrhovatel argumentuje, že námitka promlčení odporuje snaze

zákonodárce zajistit v případě neplatnosti smluvního vztahu rovnováhu práv obou smluvních stran. Navrhovatel tvrdí, že po celou dobu trvání smluvního vztahu řádně platil pojistné a tak je v příkrém rozporu s principem spravedlnosti (i s ohledem na dlouhodobost pojistných vztahů), aby se zaplacené pojistné promlčovalo po uplynutí tříleté objektivní promlčecí lhůty ve smyslu § 107 odst. 2 občanského zákoníku.

6. Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu a že Pojistná smlouva byla ukončena dne 16. 3. 2013 přepracováním na novou pojistnou smlouvu č. ■.

Instituce tvrdí, že návrh Pojistné smlouvy byl Navrhovateli předán s dostatečným předstihem spolu s všeobecnými a doplňkovými pojistnými podmínkami.

Instituce odmítá oprávněnost nároku Navrhovatele a argumentuje, že veškeré v úvahu přicházející nároky Navrhovatele jsou promlčené.

Instituce vznáší námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti ve smyslu § 49a občanského zákoníku, práva na vydání bezdůvodného obohacení pro případ, že by finanční arbitr posoudil Pojistnou smlouvu nebo její část jako neplatnou, a pro nárok na náhradu škody.

Instituce argumentuje, že právo dovolat se relativní neplatnosti se promlčelo uplynutím tří let od uzavření Pojistné smlouvy. Instituce dále tvrdí, že počátek běhu objektivní promlčecí lhůty podle § 106 a § 107 občanského zákoníku je spojen s ukončením Pojistné smlouvy, tedy se dnem 16. 3. 2013, Navrhovatel přitom podal návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem po více než třech letech od ukončení Pojistné smlouvy. Instituce argumentuje, že do data podání návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem uplynula i subjektivní promlčecí lhůta, protože se o případné majetkové újmě Navrhovatel dozvěděl v březnu 2013 při přepracování Pojistné smlouvy na novou pojistnou smlouvu.

7. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, ale Navrhovatel trvá na zaplacení částky 115.047 Kč a požaduje náhradu nákladů právního zastoupení podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů, a Instituce trvá na zamítnutí podaného návrhu. Smírného řešení se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

8. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není finanční arbitr vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy. Při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení, zda Instituce Navrhovatele při uzavírání Pojistné smlouvy uvedla v omyl a uzavřená Pojistná smlouva je tak neplatná, současně zda je Pojistná smlouva neplatná pro rozpor se zákonem a pro neurčitost a zda je Instituce povinna vydat Navrhovateli částku ve výši 115.047 Kč s úrokem z prodlení (ať už z titulu bezdůvodného obohacení, náhrady škody nebo jako plnění ze smlouvy).

8.1. Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel uzavřel dne 1. 8. 2011 s Institucí Pojistnou smlouvu a že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou zaniklo na základě dohody Navrhovatele s Institucí ke dni 16. 3. 2013 s převodem rezervy pojistného ve výši 78.520 Kč na novou pojistnou smlouvu dne 28. 3. 2013.

Navrhovatel celkově na základě Pojistné smlouvy zaplatil za životní pojištění Instituci pojistné ve výši 193.567 Kč.

8.2. Námitka promlčení

Před posouzením sporného nároku Navrhovatele se finanční arbitr zabýval důvodností námitky promlčení, kterou vznesla Instituce. Pokud se totiž nárok Navrhovatele ukáže jako promlčený, nebude účelné zjišťovat nárok samý, resp. prověřovat jednotlivé namítané důvody neplatnosti Pojistné smlouvy, když by následně finanční arbitr uplatněný nárok Navrhovateli nemohl pro vznesenou námitku promlčení přiznat.

Finanční arbitr vychází z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 26 Odo 683/2006, podle kterého „[n]elze totiž přehlédnout, že podle ustálené judikatury (srov. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. dubna 1983, zn. Sc 2/83, uveřejněné pod č. 29 v sešitě č. 9 - 10 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, od něhož soudní praxe dosud odklon nezaznamenala) dovolá-li se dlužník odůvodněně námitky promlčení, soud žalobu zamítne, aniž by zkoumal, zda uplatňované právo věřitele vůbec existuje či nikoliv“. Finanční arbitr odkazuje i na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006: „[D]ovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. Jestliže je v řízení uplatněna námitka promlčení, je na soudu, aby se v souladu se zásadou hospodárnosti řízení obsaženou v § 6 o. s. ř. přednostně zabýval otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé, a nikoliv nárokem samým.“

Finanční arbitr nevyklučuje, že v některých případech může být účelnější zabývat se podstatou uplatněného nároku před posouzením námitky promlčení, jde však spíše o případy, kdy je nárok zjevně nedůvodný (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, na které odkazuje i sám Navrhovatel, kde Ústavní soud nezjistil příčinnou

souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody, považoval tedy za nadbytečné zabývat se promlčením nároku, když nárok sám nebyl dán).

Postup finančního arbitra, kdy by zamítal z důvodu promlčení jen přesně zjištěné nároky, jak navrhuje Navrhovatel, by mohl vést k rozporu se zásadou hospodárnosti řízení. Již Nejvyšší soud ČSSR ve stanovisku ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83, uvedl: *„Účelem občanského soudního řízení týkajícího se práva na náhradu škody je totiž rozhodnout na základě účelně a hospodárně zjištěného skutkového stavu, zda lze žalobnímu nároku vyhovět či nikoli, tedy rozhodnout, zda právo na náhradu škody je soudně vynutitelné. Je-li tato vynutitelnost odvrácena důvodnou námitkou promlčení, nemůže být již z tohoto důvodu uplatněné právo na náhradu škody soudem přiznáno. Zásada hospodárnosti řízení musí vést v takovém případě soud k tomu, aby se přednostně zabýval jen otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé. Opačný závěr by znamenal, že by soud měl provádět důkazy ohledně odpovědnosti za škodu nebo její výše přesto, že by bylo zjištěno, že by právo na náhradu škody, pokud by bylo dáno, bylo promlčeno. Soud by tedy měl provádět svědecké, znalecké a jiné dokazování a tím případně zvyšovat náklady řízení jenom proto, aby v odůvodnění svého rozhodnutí mohl uvést, že pro promlčení zamítá přesně zjištěné právo na náhradu škody, popřípadě uvést přesnou výši této škody. Výsledek, tedy zamítnutí žaloby pro promlčení práva na náhradu škody, by ovšem byl stejný. Takový postup by byl v rozporu s ustanovením § 6 o. s. ř., zejména se zásadou hospodárnosti řízení vyplývající z tohoto ustanovení.“*

Podle § 3028 odst. 1 nového občanského zákoníku, který nahradil s účinností od 1. 1. 2014 občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.) a v oblasti poskytování soukromého pojištění i zákon o pojistné smlouvě, se tímto zákonem (myšleno novým občanským zákoníkem) *„řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“* a podle odstavce 3 platí, že se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná) a *„vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“* řídí dosavadními právními předpisy. Ustanovení § 3036 nového občanského zákoníku zakotvuje, že se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují i lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Pojistnou smlouvu uzavřely strany sporu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě a občanského zákoníku, Pojistná smlouva za účinnosti těchto zákonů rovněž zanikla.

V § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě je uvedeno, že *„[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem.“* Zákon o pojistné smlouvě obsahoval speciální úpravu promlčení pouze ve vztahu k právu na plnění z pojištění.

Nový občanský zákoník účinný v době rozhodování finančního arbitra potvrzuje, že se na posuzovaný případ použije zákon o pojistné smlouvě a zejm. občanský zákoník, upravující otázky počátku a plynutí promlčecích lhůt.

8.3. Promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti

Ustanovení § 49a občanského zákoníku stanoví: *„Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednájící osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl“*

v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.“ Současně podle ustanovení § 40a občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a [...] považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá“.

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2929/2009, platí: *„Právo dovolat se tzv. relativní neplatnosti - jak se podává z ustálené judikatury soudů - podléhá promlčení (srov. též Závěry na str. 424 a násl.). Promlčecí doba je tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.). To, že se věřitel o vzniku svého práva nedozvěděl, nemá podle soudní praxe pro počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv (nejde totiž o subjektivní promlčecí dobu podle § 106, 107 obč. zák.). V judikatuře se rovněž ustálil právní názor, že promlčecí doba podle ustanovení § 101 občanského zákoníku začíná běžet "vždy dnem, kdy došlo k uzavření právního úkonu, a to i při právních úkonech, které ke své účinnosti vyžadují rozhodnutí příslušného orgánu nebo registraci státním notářstvím.“.*

Pojistnou smlouvu strany sporu uzavřely dne 1. 8. 2011 a ve lhůtě tří let se Navrhovatel mohl účinně dovolat relativní neplatnosti pro omyl. Tato lhůta potom skončila dne 1. 8. 2014 (srov. § 122 odst. 2 občanského zákoníku: *„Konec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty na jeho poslední den.“*).

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel ve lhůtě tří let od uzavření Pojistné smlouvy dovolal u Instituce relativní neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel finančnímu arbitrovi sdělil, že výzvu k nápravě adresoval Instituci až v roce 2016 (tedy po uplynutí promlčecí lhůty), a předložil zamítavou odpověď Instituce ze dne 20. 5. 2016. Jelikož Instituce v řízení vznesla důvodně námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, finanční arbitr nepřistoupil ani k meritornímu řešení potenciálního omylu Navrhovatele, ani nároku na vydání bezdůvodného obohacení vyplývajícího z případné relativní neplatnosti Pojistné smlouvy.

8.4. Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení

Právo namítat absolutní neplatnost právního úkonu se nepromlčuje a tato neplatnost je zkoumána z úřední povinnosti, právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení však promlčení podléhá.

Finanční arbitr posuzuje nárok Navrhovatele jako žalobu na plnění a jelikož Navrhovatel neprokázal, že by měl naléhavý právní zájem na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy (viz odůvodnění v části 8.7. nálezu), považuje finanční arbitr za zásadou procesní ekonomie zabývat se neplatností Pojistné smlouvy, resp. posuzovat jednotlivé namítané důvody neplatnosti, je-li nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení promlčen.

Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení se řídí právní úpravou stanovenou v § 107 občanského zákoníku: *„(1) Právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil. (2) Nejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo. (3) Jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si*

vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat.“

V případě absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy by bezdůvodné obohacení na straně Instituce představovaly jednotlivé platby pojistného zaplacené Navrhovatelem, neboť by Navrhovatel od počátku plnil na základě neplatného právního úkonu (srov. § 451 odst. 2 občanského zákoníku). Promlčecí lhůta pak běží pro jednotlivé platby zvlášť (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 33 Odo 1025/2002: *„Za rozhodný je nutno ve smyslu § 107 odst. 2 ObčZ považovat den, kdy k získání bezdůvodného obohacení na straně povinného subjektu skutečně (fakticky) došlo. V předmětné věci došlo k plnění žalobce ve prospěch žalované na základě neplatné nájemní smlouvy spočívající v úhradě částky 25 000 000 Kč dne 30. 9. 1992 [...] Tímto dnem se žalovaná na úkor žalobce bezdůvodně obohatila.“*). Jelikož poslední pojistné Navrhovatel podle výpisu plateb zaplatil dne 15. 2. 2013, tříletá objektivní promlčecí lhůta uplynula před podáním návrhu na zahájení řízení i ohledně posledního zaplaceného pojistného.

Při posouzení počátku subjektivní promlčecí lhůty vychází finanční arbitr z ustálené judikatury, např. z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 28 Cdo 539/2012: *„[P]ro posouzení počátku běhu subjektivní promlčecí doby dle § 107 odst. 1 obč. zák. je rozhodný okamžik, v němž se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal, tedy subjektivní moment, v němž se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení u soudu [...] Vědomostí se míní znalost takových skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit, aniž by bylo významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a dovodit, zda na jeho úkor došlo k bezdůvodnému obohacení.“* V souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, platí: *„V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je takovou rozhodující vědomostí znalost oprávněného těch skutkových okolností, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005). Není přitom významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. března 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).“*

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3306/2007, vyplývá, že subjektivním momentem, kdy žalobce jako oprávněný zjistil skutečnosti, ze kterých mohl dovodit, že právní úkon, na jehož základě plnil, je neplatný, je okamžik, kdy zjistil, že prostředky vynaložil marně a že se mu nedostane očekávané protiplnění.

Finanční arbitr dovozuje, že takovým subjektivním momentem pro Navrhovatele byl okamžik, kdy se dozvěděl, že Instituce z ukončené Pojistné smlouvy vyplatila, resp. převedla na novou pojistnou smlouvu, rezervu pojistného ve výši 78.520 Kč. V tento okamžik si Navrhovatel mohl učinit závěr o tom, že utrpěl finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou, resp. že se Instituce na jeho úkor obohatila (Navrhovatel věděl, že na pojistném zaplatil celkově 193.567 Kč a Instituce mu vyplatila pouze 78.520 Kč, ačkoli se měly podle tvrzení Navrhovatele vkládané finanční prostředky zhodnotit v rámci sjednaného spořicího produktu), současně Navrhovatel věděl proti komu případnou žalobu směřovat, protože byl ve smluvním vztahu jen a pouze s Institucí, Instituci pravidelně hradil platby pojistného. Není přitom rozhodné, zda a kdy si Navrhovatel utvořil právní závěr o neplatnosti Pojistné smlouvy či jejích jednotlivých ustanovení.

Finanční arbitr vzal za prokázané, že Pojistná smlouva byla ukončena dohodou Navrhovatele s Institucí ke dni 16. 3. 2013 (dne 15. 3. 2013 došlo k uzavření nové pojistné smlouvy), s převodem rezervy pojistného dne 28. 3. 2013 (jak vyplývá z Navrhovatelem předloženého přehledu plateb). Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel se nejpozději z pojistky vystavené k nové pojistné smlouvě dozvěděl výši převedené rezervy pojistného. Ačkoli není pojistka k nové pojistné smlouvě datovaná a finanční arbitr nemá doloženo, kdy přesně byla Navrhovateli doručena, má finanční arbitr za prokázané, že Navrhovatel možnou neplatnost Pojistné smlouvy, resp. újmu ve své majetkové sféře, skutečně zaznamenal nejpozději v roce 2013, jelikož se v roce 2013 obrátil na Českou národní banku za účelem prošetření okolností týkajících se uzavření Pojistné smlouvy (viz Navrhovatelem doložené vyjádření České národní banky ze dne 6. 12. 2013 k podnětu Navrhovatele).

Tvrzení Navrhovatele, ve kterém odsouvá počátek znalosti o možné neplatnosti Pojistné smlouvy a bezdůvodném obohacení ke dni 10. 1. 2016, kdy byla vyhotovena právní analýza a kterou nechal provést podle svého tvrzení poté, co mu Instituce na jeho žádost poskytla požadované údaje připisem ze dne 9. 12. 2015, považuje finanční arbitr za účelové a nemající oporu ve skutkových zjištěních. Finanční arbitr zjistil, že přípis Instituce ze dne 9. 12. 2015 neobsahuje žádné nové skutkové okolnosti pro uplatnění nároku Navrhovatele, Instituce v něm pouze shrnuje základní parametry Pojistné smlouvy, které však byly Navrhovateli známé z podstaty sjednaného smluvního vztahu. Bylo-li pro Navrhovatele důležité konzultovat jeho domnělý nárok s právním zástupcem, nic mu nebránilo tak učinit ihned po ukončení Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr má za prokázané, že subjektivní promlčecí lhůta práva na vydání bezdůvodného obohacení začala plynout nejpozději v roce 2013 a marně uplynula v roce 2015, tedy před zahájením řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr konstatuje, že i kdyby nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z titulu neplatné Pojistné smlouvy zjistil, nemohl by jej Navrhovateli z důvodu jeho promlčení přiznat.

Vzhledem k uplynutí subjektivní promlčecí lhůty by ani případné zjištění úmyslu na straně Instituce nemělo na promlčení tvrzeného nároku pro výsledek řízení před finančním arbitrem význam a v souladu s hospodárností řízení se jím finanční arbitr dále nezabýval (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009: „*U práva na vydání bezdůvodného obohacení je stejně jako u práva na náhradu škody stanovena dvojitá, kombinovaná promlčecí doba, tj. subjektivní a objektivní. Tyto dvě promlčecí doby počínají, běží a končí nezávisle na sobě. Subjektivní promlčecí doba je kratší - dvouletá, objektivní promlčecí doba je buď tříletá u nezaviněného a nedbalostního bezdůvodného obohacení, nebo desetiletá, jedná-li se o úmyslné bezdůvodné obohacení. Pro vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby platí, že skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí, a to i vzdor tomu, že oprávněnému ještě běží druhá promlčecí doba. Pokud marně uplynula alespoň jedna z uvedených lhůt a je vznesena námitka promlčení, nelze právo přiznat.*“).

8.5. Promlčení práva na náhradu škody

Podle § 106 odst. 1 občanského zákoníku se právo na náhradu škody promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Podle § 106 odst. 2 občanského zákoníku se nejpozději právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla. Právo se přitom promlčí, jakmile uběhne alespoň jedna z lhůt stanovených v § 106 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. Právní pojem „škoda“ definuje obvykle právní teorie i praxe jako újmu, která nastala v majetkové sféře poškozeného a která je objektivně vyjádřena penězi.

Je nepochybné, že tvrzená škoda vznikla Navrhovateli nejpozději vyplacením (převedením) rezervy pojistného z ukončené Pojistné smlouvy. V rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001, je pak k subjektivní promlčecí lhůtě uvedeno: „Pro počátek běhu dvouleté subjektivní lhůty k uplatnění práva na náhradu škody je rozhodné, kdy se poškozený dozví o již vzniklé škodě (nikoli tedy jen o protiprávním úkonu či o škodné události) a kdo za ni odpovídá. Při posuzování otázky, kdy se poškozený dozvěděl o škodě, je třeba vycházet z prokázané vědomosti poškozeného o vzniklé škodě (nikoli z jeho předpokládané vědomosti o této škodě). Dozvědět se o škodě znamená, že se poškozený dozvěděl o majetkové újmě určitého druhu a rozsahu, kterou lze natolik objektivně vyčíslit v penězích, že lze právo na její náhradu důvodně uplatnit u soudu (viz R 3/1984 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).“

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3306/2007, platí: „Z hlediska promlčení nároku z odpovědnosti za škodu vzniklou v důsledku neplatnosti právního úkonu jsou rozhodujícími informacemi ve smyslu uvedeného skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit, že právní úkon (smlouva) je neplatný, a informace o subjektu, jemuž lze přičíst zavinění na způsobení neplatnosti právního úkonu (smlouvy).“ Nejvyšší soud v daném případě ztotožnil subjektivní moment, kdy žalobce jako oprávněný zjistil skutečnosti, z nichž mohl dovodit, že právní úkon, na jehož základě plnil, je neplatný, s okamžikem, kdy zjistil, že prostředky vynaložil marně a že se mu nedostane očekávané protiplnění.

Ze skutkových zjištění vyplývá, že Navrhovatel nejpozději v roce 2013 po ukončení Pojistné smlouvy a převodu rezervy pojistného věděl, že do Pojistné smlouvy vložil mnohem více finančních prostředků, než z ní obdržel zpátky. Již v tomto okamžiku měl Navrhovatel možnost podat žalobu k soudu, neboť otázka, zda tuto ztrátu žalovat jako náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy, je pouze otázkou právní kvalifikace. Vzhledem k tomu, že posuzování počátku, běhu a konce promlčecí lhůty práva na náhradu škody a práva na vydání bezdůvodného obohacení je v daném případě v zásadě shodné, konstatuje finanční arbitr i promlčení práva Navrhovatele na náhradu škody uplynutím subjektivní promlčecí lhůty v roce 2015, v důsledku čehož již nezkoumal ani námitky Navrhovatele o úmyslném jednání Instituce a běhu desetileté objektivní promlčecí lhůty; finanční arbitr odkazuje na argumentaci v části 8.4. nálezu.

8.6. Promlčení práva na doplacení odkupného

V souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 162/2003, zkoumal finanční arbitr důvodnost vznesené námitky promlčení ve vztahu k Navrhovatelem uplatněnému nároku bez ohledu na to, jak Navrhovatel nárok kvalifikoval po právní stránce a z jakých právních důvodů byla námitka promlčení vznesena.

V § 8 zákona o pojistné smlouvě je stanoveno: „Právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události.“

Podle § 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „Pojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“ Zákonodárce tak vymezením základního účelu pojistné smlouvy implicitně odlišuje pojem plnění pro účely tohoto zákona jako pojistné plnění oproti zaplacenému pojistnému. Není sporu o tom, že i odkupné je v obecném slova smyslu obdobně jako placení pojistného rovněž plněním, avšak z hlediska dikce zákona o pojistné smlouvě je plněním souvisejícím se zánikem, resp.

vypořádáním pojistné smlouvy mimo předpokládanou pojistnou událost, kterou je v případě investičního životního pojištění smrt nebo dožití se určitého věku pojištěného.

Zásadním výkladovým vodítkem k § 8 zákona o pojistné smlouvě je také účel tohoto ustanovení. Zákodárce v něm upravuje speciální promlčecí lhůty v souvislosti s pojištěním, přičemž jedna z těchto lhůt je tříletá a jedna dokonce desetiletá.

Stanovení zvláštní promlčecí lhůty má své opodstatnění právě a jen u práva na pojistné plnění, protože toto právo je samou podstatou a účelem pojištění. Hlavním rysem životního pojištění je zaopatřující charakter, plnění pro případ smrti slouží k zaopatření blízkých, plnění pro případ dožití slouží k zaopatření vlastního staří. Životní pojištění tedy plní sociální funkci, to je zřejmě důvodem, proč právo přiznává pojistnému plnění vyšší míru ochrany formou delší promlčecí doby. Záměr zákonodárce ochránit zvláštní desetiletou promlčecí lhůtou jakékoliv plnění z pojištění nevyplývá ani z důvodové zprávy k ustanovení § 8 zákona o pojistné smlouvě, kde předkladatel návrhu zákona argumentuje: „*Promlčecí doba je tak jako v současnosti tříletá, s výjimkou životních pojištění, kde se navrhuje desetiletá, a počíná běžet za rok po vzniku pojistné události.*“ Z citovaného textu je naopak zřejmé, že promlčecí doba, o které se hovoří, a která začne běžet za rok po vzniku pojistné události, je promlčecí dobou s vazbou na pojistnou událost, a tedy promlčecí doba práva na pojistné plnění.

Co se týče argumentace Navrhovatele odkazující na ustanovení zákona o daních z příjmů, finanční arbitr nerozporuje, že jazykovým výkladem pouze sousloví „*plnění z pojištění*“ bez kontextu lze dospět k závěru, že se jedná o pojem širší než pojem „*pojistné plnění*“, a že „*plnění z pojištění*“ může zahrnovat jak „*pojistné plnění*“, tak např. odkupné. Nicméně, jak je uvedeno např. v rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 12. 2000, sp. zn. 10 Ca 323/2000, jazykový výklad sám o sobě není dostatečný. Finanční arbitr se tedy zabýval i dalšími metodami výkladu mimo jazykového a to především výkladem systematickým, který stanoví, že daný výraz musí být vykládán především v kontextu zákona, ve kterém je používán. Navrhovatel vykládá ustanovení jednoho speciálního zákona spadajícího do oblasti pojišťovnictví ustanovením jiného speciálního zákona patřícího do úplně odlišné právní oblasti a to do oblasti daní. Přitom vodítka k výkladu dotčeného ustanovení dává samotný zákon o pojistné smlouvě. Z kontextu použití výrazu „*plnění z pojištění*“ je patrné, že jej zákonodárce na mnoha místech zákona o pojistné smlouvě používá se shodným významem, jako výraz „*pojistné plnění*“. Zároveň smyslem odklonu od obecných promlčecích lhůt, je odůvodněná vyšší ochrana určitého práva, kterou zákonodárce promítl například v již citovaném případě práva na náhradu škody nebo bezdůvodného obohacení podle § 106 odst. 2 a § 107 odst. 2 občanského zákoníku. Z toho analogicky vyplývá, že stanovuje-li zákonodárce zvláštní promlčecí lhůtu, jak v § 8 zákona o pojistné smlouvě činí, nebude se tato vyšší ochrana vztahovat na jakékoliv právo (jakékoliv právo související s pojištěním), ale pouze na právo takovéto zvláštní ochrany hodné. Takovým právem je u pojištění vždy právo na plnění v návaznosti na pojistnou událost, jež je běžně označováno jako právo na pojistné plnění, a pouze u tohoto práva z pojištění je mimořádná ochrana odůvodněná.

Finanční arbitr se tedy neztotožňuje s právním názorem Navrhovatele o použití desetileté promlčecí lhůty na promlčení tzv. odkupného či jakéhokoli jiného plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou, které nemá přímou vazbu na pojistnou událost, a uzavírá, že i kdyby nárok Navrhovatele posuzoval jako smluvní, je promlčený, a to uplynutím tříleté promlčecí lhůty podle § 101 občanského zákoníku.

Promlčecí lhůta podle ustanovení § 101 občanského zákoníku běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Jedná se o lhůtu objektivní, jejím uplynutím se právo promlčí bez ohledu na to, zda Navrhovatel o svém právu věděl. Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2008, sp. zn. 33 Odo 846/2006: *„Obecně přitom platí, že právo může být vykonáno poprvé, jakmile vznikne možnost podat na jeho základě žalobu, jinými slovy řečeno, jakmile nastane okamžik, kdy je actio nata; tento okamžik nastává splatností dluhu, tj. dnem, kdy měl dlužník povinnost poprvé splnit dluh. Tento den je pak dnem počátku běhu promlčecí doby podle § 101 obč. zák. Nebyla-li splatnost dluhu dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, lze o splnění dluhu požádat dlužníka kdykoli. Ten je pak povinen splnit ve smyslu § 563 obč. zák. dluh prvního dne poté, kdy byl věřitelem o plnění požádán. Již v dřívější právní literatuře (srovnej Švestka, J., Češka, Z., Chyský, J., Promlčení a prekluze v čs. právním řádu, Orbis Praha, 1967, a Občanský zákoník, Komentář, Díl I., Panorama 1987, str. 319 a. n.) byl zastáván názor, že může-li věřitel vyvolat splatnost dluhu (může-li požádat dlužníka o splnění dluhu), pak - objektivně posuzováno - může své právo i vykonat (podat žalobu k soudu). Prvá objektivní možnost vykonání práva je tedy dána okamžikem, kdy věřitel mohl nejdříve o splnění požádat.“*

Zavázala-li se Instituce v dohodě o ukončení Pojistné smlouvy vyplatit (převést) Navrhovateli rezervu pojistného a nebyla-li v daném případě dohodnuta splatnost plnění, mohl Navrhovatel v souladu s ustálenou judikaturou požádat o splnění již následující den po vzniku dluhu (právního vztahu). Finanční arbitr má za prokázané, že Pojistná smlouva byla ukončena dohodou Navrhovatele s Institucí ke dni 16. 3. 2013, rezervu pojistného ve výši 78.520 Kč převedla Instituce na novou pojistnou smlouvu dne 28. 3. 2013. Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel až dne 19. 4. 2016, tedy zjevně po uplynutí tříleté promlčecí lhůty, ke kterému došlo v březnu roku 2016.

8.7. Naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy

Podle § 142 odst. 1 správního řádu musí Navrhovatel prokázat, že rozhodnutí o určení právního vztahu je nezbytné k uplatnění jeho práv (srov. § 80 občanského soudního řádu: *„Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.“*). Finanční arbitr v otázce nezbytnosti určovacího rozhodnutí vychází analogicky z judikatury k občanskému soudnímu řádu.

Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 101/2008, podle kterého *„je naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, dán zejména tam, kde by bez toho určení bylo ohroženo právo navrhovatele nebo kde by bez tohoto určení se stalo jeho právní postavení nejistým. Žaloba domáhající se určení podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Jestliže se však určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba o splnění povinnosti.“*

Naléhavý právní zájem na určení právního vztahu je tedy dán v situacích, kdy určovací žaloba je preventivního charakteru, sleduje účel vytvoření pevného právního rámce pro odvrácení budoucích sporů a eliminuje stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu. Mělo by k ní být přistoupeno tehdy, když k odpovídající nápravě nelze dospět jinak. Pokud se však již vytvořil protiprávní stav, nemá prevence smysl a je třeba žalovat na odstranění tohoto stavu

žalobou na splnění určité právní povinnosti (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96).

Finanční arbitr předně podotýká, že Navrhovatel v řízení neprokázal, že by využíval v souvislosti s Pojistnou smlouvou daňové výhody. Avšak i za situace, kdy by si Navrhovatel snižoval daňový základ v souvislosti s pojistným zaplaceným na životní pojištění v souladu s § 15 odst. 6 zákona o daních z příjmů, měl by mít Navrhovatel již v okamžiku zahájení řízení před finančním arbitrem uplatněné odpočty dodaněny z důvodu předčasného ukončení Pojistné smlouvy, jestliže nově uzavřená pojistná smlouva, na kterou byla převedena rezerva pojistného, nebyla daňově uznatelná.

Navrhovatel není v nejistém právním postavení, zda má dodanit uplatněné odpočty či nikoli, jelikož dodanit musí jak v případě, že by Pojistná smlouva byla neplatná, protože v takovém případě uplatňoval daňové zvýhodnění bez platného právního důvodu, tak v případě, že platnou Pojistnou smlouvu předčasně ukončil.

K argumentaci Navrhovatele, že potřebuje rozhodnutí o neplatnosti Pojistné smlouvy k tomu, aby se mohl domáhat částky odpovídající bezdůvodnému obohacení jako škody vzniklé pro neplatnost právního úkonu, finanční arbitr dodává, že Navrhovatel nárok kvalifikoval jako možnou náhradu škody již v tomto řízení a finanční arbitr v části 8.5. nálezu odůvodnil, že i případný nárok Navrhovatele na náhradu škody je promlčený. Vznik jakékoli jiné škody Navrhovatel v řízení ani netvrdil ani neprokázal. Současně by bylo v rozporu s preventivním účelem určovacích žalob, aby se Navrhovatel domáhal určovacího rozhodnutí jenom proto, aby následně mohl vést další spory o plnění.

Finanční arbitr dospěl k závěru, že není dán naléhavý právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel se může (a v řízení tak i učinil) primárně domáhat splnění povinnosti, resp. plnění, současně finanční arbitr nezjistil, že by právo Navrhovatele bylo ohroženo anebo, že by se právní postavení Navrhovatele bez tohoto určení stalo nejistým.

8.8. *K rozporu námítky promlčení s dobrými mravy*

V judikatuře se ustálil názor, že námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, jelikož se jedná o zákonný institut přispívající k jistotě v právních vztazích. Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, dovodil, že „*Jestliže by však výkon práva namítat promlčení uplatněného nároku byl toliko prostředkem umožňujícím poškodit jiného účastníka právního vztahu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou by pro něj zůstalo vedlejší a z hlediska jednajícího by bylo bez významu, jednalo by se sice o výkon práva, který je formálně se zákonem v souladu, avšak šlo by o výraz zneužití tohoto subjektivního práva (označované rovněž jako šikana) na úkor druhého účastníka, a tedy o výkon v rozporu s dobrými mravy*“. Předpoklady rozporu námítky promlčení s dobrými mravy shrnul Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011: „*Uplatnění námítky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto*

okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“.

Z předložených podkladů nevyplývá, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení. Finanční arbitr nemůže přisvědčit argumentaci Navrhovatele, že uplynutí promlčecí doby nezavinil, když finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel měl nejpozději v roce 2013 povědomí o tom, že mu vznikla tvrzená škoda, resp. že se na jeho úkor Instituce bezdůvodně obohatila (což dokládá i podnět Navrhovatele adresovaný České národní bance v roce 2013), a po dobu delší než dva roky se svých práv nedomáhal.

Jestliže Navrhovatel k rozporu námitky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námitky promlčení s dobrými mravy.

Nelze přisvědčit ani tvrzení Navrhovatele, že mimořádná intenzita okolností prokazující úmysl Instituce poškodit Navrhovatele vyplývá z množství smluv, které Instituce uzavřela nebo systematickosti toho, jakým způsobem smlouvy uzavírá. Mimořádná míra intenzity by se musela vztahovat ke konkrétním okolnostem vyplývajícím z konkrétní Pojistné smlouvy vůči jejím smluvním stranám, nikoli navenek vůči jiným klientům Instituce bez ohledu na jejich počet. Ze stejného důvodu nelze ani přisvědčit námitce Navrhovatele, že s ohledem na množství poškozených klientů je námitka promlčení ze strany Instituce zjevným zneužitím práva.

Argumentaci Navrhovatele, že uplatnění námitky promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení je v rozporu se snahou zákonodárce zajistit v případě neplatnosti smluvního vztahu (resp. pojistných smluv) rovnováhu práv obou stran, neshledal finanční arbitr jako důvodnou. Zákonodárce včlenil do občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z potenciálně neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná i smluvní práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení práv.

Navrhovatel neuvedl žádné závažné důvody, jež by mu bránily ve včasném uplatnění tvrzeného nároku, nezdůvodnil, proč se po ukončení Pojistné smlouvy až do roku 2016, kdy podal návrh k finančnímu arbitrovi, nezajímal o osud svých financí zaplacených Institucí, ani v čem konkrétně by měly spočívat závažné sociální důsledky promlčení nároku Navrhovatele. Žádné okolnosti nenasvědčují tomu, že by námitka promlčení ze strany Instituce byla zneužita v rozporu se zákonným účelem promlčení. Navrhovatel způsobil marné uplynutí promlčecí doby vlastní nečinností, ačkoliv měl dostatečné informace pro uplatnění svých práv, a takovému jednání nelze poskytnout ochranu v podobě nepřipuštění námitky promlčení.

9. K výroku nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a jejich posouzení dospěl k závěru, že právo Navrhovatele na zaplacení částky ve výši 115.047 Kč s příslušenstvím, ať už z titulu práva na vydání bezdůvodné obohacení, náhrady škody či plnění ze smlouvy, je promlčeno. Finanční arbitr nezjistil, že by měl Navrhovatel naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

P o u č e n í :

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

V Praze dne 9. 10. 2017

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr